

Alan Woods

## Lärdomar av Chile 1973

Publicerad i *Revolution* 11/9 2015 – originalet från 1979

**I september 1973 genomförde den chilenska militären en kupp som störtade Salvador Allende i Chile och installerade den brutala Pinochet-diktaturen. Denna text, som skrevs av Alan Woods 1979, analyserar den chilenska arbetarrörelsen och särskilt Allendes Folkfrontsregering. Vem låg bakom Pinochets kupp? Vilka intressen försvarade han? Vilken politik förde Allendes regering och varför var han oförmögen att förhindra kuppen trots alla varningar?**

När Chile drogs in i världsmarknaden var den roll som landet skulle spela redan utpekad – man skulle tjäna som exportör av råvaror till de utvecklade kapitalistiska länderna. Större delen av de insatsvaror för industrin och de konsumtionsvaror som man behövde fick importeras från samma länder.

Redan från början fick därför Chiles ekonomi en ”sned” och ensidig utveckling. Redan från början tvingades man in i beroendets och underutvecklingens skruvstäd, som så många andra länder i den så kallade ”tredje världen”.

Denna ”onormala” kapitalistiska utveckling gäller också den roll som borgarklassen spelat i Chiles historia. I Västeuropa spelade borgarklassen, som växte fram i städerna runt industri och handel, en revolutionär roll. Det var borgarklassen som blåste till strid mot det feudala samhällssystemet. Feodalismen var ett system grundat på jordbruk, självhushållning i och

slavarbete på landsbygden och ett detaljreglerat hantverk i städerna. Handeln försvårades genom tusentals olika tullar och avgifter.

Borgarklassen, som stod i spetsen för den framväxande industrin, bröt sönder de hinder som feodalismen lade i vägen för industrins utveckling. Tullar och skråförordningar och annat medeltida bråte som låg i vägen för produktion och handel vräktes åt sidan. Jordägarnas makt krossades. Staten moderniserades och demokratiserades för att kunna tjäna borgarklassens behov.

I Chile, liksom i andra koloniala länder, tog historien en annan väg. Ännu tydligare än i de flesta andra efterblivna länder har jordägarnas, bankernas och industriägarnas makt varit sammansvetsade ända sedan 1800-talet. Jordägarnas "feodala" mentalitet hindrade dem inte från att börja göra affärer i industrin. Detta är orsaken till varför det aldrig genomförts någon borgerlig revolution i Chile och varför det aldrig genomförts någon jordreform.

När demokratiska rättigheter såg dagens ljus i Chile var det inte tack vare någon borgerlig revolution mot jordägare och kungar, utan på grund av arbetarklassens styrka och kamp. Trycket från arbetarna tvingade den härskande klassen att göra "eftergifter". Eftergifter som den kunde kosta på sig på grund av den chilenska kapitalismens jämförelsevis gynnade position.

Redan från början visade Chiles borgarklass upp alla symptomen på senil urartning. I stället för en grundläggande uppgörelse med de stora jordägarnas makt, gick man underdånigt in i en allians med jordägarklassen. Borgerligheten och storgodsägarna fick gemensamma intressen i industri, handel och gruvnäring. Båda klasserna var nära sammanbundna genom bank och finansintressen. Och varför skulle då borgarna ställa sig i spetsen för kampen för en jordreform?

På samma sätt som borgarklassen var oförmögen uppgiften att genomföra en jordreform, gick den fejt på knä för imperialismen, när det gällde kontrollen över landets industri och gruvor. Redan under det första världskriget stod utländska kapitalister för över 50 % av investeringarna i gruvorna. I mer än ett halvt århundrade har bolag som Kennecott och Anaconda plundrat Chiles naturresurser. Detta gäller även andra råvaror, som till exempel salpeter och järn.

Borgarklassen har alltså visat sig för rädd och svag för att ställa sig i spetsen för en borgerlig revolution i Chile. För svag för att kämpa för nationens frigörelse från den utländska dominansen. För svag för att ta kamp mot storgodsägarnas makt och för en jordreform. Tvärtom har borgerligheten varit fullständigt intrasslad i gemensamma intressen med jordägarna och imperialismen.

Varför är det här så viktigt? Jo, det får mycket stor betydelse när man diskuterar om borgerligheten kan spela någon "progressiv" roll. Som vi kan se, och som vi ska se i fallet Chile, är det en dödsdömd politik att tro att arbetarrörelsen kan samarbeta med borgerligheten för att uppnå en verklig jordreform. Eller för att kasta ut imperialismen ur Chile. De så kallade "borgerligt demokratiska" uppgifterna återstår ännu att lösa. Men borgarklassen har för länge sedan spelat ut sin roll i Chiles historia.

### **Arbetarklassens roll**

Men någon samhällsklass måste genomföra det som stått på borgarklassens skuldkonto. Vilken klass är stark nog att gå i spetsen för en jordreform och frihet från utländsk dominans?

Skulle bönderna kunna spela den rollen? Nej. Bondeklassen har alltid varit en uppsplittrad klass utan enhetliga intressen. Småbönderna har kämpat för jord, men de mer välbärgade

bönderna har motarbetat dem. Dessutom har alltid bondeklassen varit geografiskt utspridd och deras uppror alltid lika isolerade från varandra.

Men medelklassen då? Icke heller. Under den chilenska kapitalismens ”guldålder” (1891-1918) kunde den härskande klassen köpa medelklassens lojalitet. Från den tiden blev politik en lönsam hantering för den växande kåren av yrkespolitiker, byråkrater och högre tjänstemän, bundna till händer och fötter vid borgarklassens kärra. Ända från början har medelklassen i Chile fungerat som den härskande klassens ”vänstra hand”.

Bara en klass i samhället kan krossa det feodala arvet och befria Chile från imperialismens klor. Denna är arbetarklassen, den enda klass som dessutom kan gå i spetsen för socialismen.

Med den chilenska industrins tillväxt blev också arbetarklassen en allt starkare kraft i samhället. Redan 1907 bodde 43,2 % av befolkningen i städerna, femton år senare över 50 %.

## Ingen revolution

De chilenska arbetarna började också tidigt bygga upp sina egna organisationer. 1910 bildades FOC, den första fackliga landsorganisationen. Två år senare bildade Luis Emilio Recabarren Chiles Socialistiska Arbetareparti (POS).

Händelserna som följde det första världskriget, och särskilt ryska revolutionen, ledde till en enorm radikaliserings inom den unga, chilenska arbetarklassen. Världsrecessionen som inleddes 1918 orsakade ett prisfall på koppar och nitrater. Alla de tidigare dolda sociala motsättningarna kom upp till ytan. Mellan åren 1913 och 1923 sjönk arbetarnas reallöner med 10 % på grund av inflationen. 10-talet kännetecknades av täta strejkvågor. I spåren efter den ryska revolutionen fick den chilenska arbetarrörelsen sitt första stora massuppsving, Socialistpartiet gick in i den nya, Kommunistiska Internationalen 1922, och bytte namn till Chiles Kommunistiska Parti (i fortsättningen förkortat KP).

Åren som följde var år av ständig kris på alla områden i samhället. Arbetarna fick genom bitter erfarenhet lära sig att fullständigt misstro borgerlighetens politiker. Den ”Liberala Alliansen” som vann valet 1918 visade sig totalt oförmögna att lösa ett enda av arbetarnas problem. Det blev allt klarare att den chilenska, ”nationella” borgerligheten inte var någonting annat än den utländska kapitalismens lokala ombud.

Under 20-talet följde en rad militärkupper och diktaturregimer, alla lika instabila. 20-talet var ett årtionde av ständiga regeringskriser för den härskande klassen. Missnöjet jäste bland folket inom arbetarklassen, bland bönderna, och inom medelklassen. En socialistisk omvälvning kunde ha blivit verklighet. Om det hade funnits ett verkligt revolutionärt, socialistiskt massparti, hade situationen i Chile kunnat ledas över i ett genombrott för socialismen.

Men tragiskt nog fanns det inget sådant parti. KP hade vandrat samma väg som hela den Kommunistiska Internationalen. Sovjetunionen, bolsjevikpartiet och Komintern blev under 20-talet offer för en byråkratisk urartning. De kommunistiska partierna världen över förvandlades till nickedockor för Stalins och den ryska byråkratins intressen. De blev verktyg för sovjetisk utrikespolitik istället för den internationella socialismen.

Tack vare Stalins vansinniga politik förlorade kommunistpartierna i de flesta länder sitt stöd bland massorna. Så även i Chile. Partiet krympte ihop till en liten sektaristisk gruppering, helt oförmögen att kunna ge en verklig ledning till den revolutionära massrörelsen i landet.

De bästa kämparna inom arbetarklassen förstod att det behövdes ett nytt parti, ett parti som verkligen kunde försvara arbetarnas intressen, ett parti som varken stödde sig på socialdemokratins reformism eller Stalins politik, utan på Marx och Lenins idéer. Så föddes Socialistpartiet i Chile 1933 (i fortsättningen förkortat SP).

## Folkfronten

Också 1930-talet blev ett årtionde av kris för kapitalismen i Chile och av radikaliserings inom arbetarklassen. Än en gång kom KP att spela en ödesdigert roll. Från en dag till en annan svängde Komintern från att ha avvisat allt samarbete med både borgare och socialdemokrater (som till och med kallades för "socialfascister") till den så kallade "folkfrontspolitiken". Denna innebar att de "kommunistiska" ledarna i land efter land blev de mest hängivna förespråkarna för allianser med den "liberala" borgerligheten.

Lenin kämpade hela sitt liv mot samarbetspolitik med de så kallade "progressiva" elementen inom borgarklassen, och vägrade att gå in i den provisoriska regeringen, som var en koalition mellan arbetarpartier och de borgerliga liberalerna efter den ryska februarirevolutionen 1917. Mensjevikerna och socialrevolutionärerna rättfärdigade då sitt deltagande i den provisoriska regeringen historiens första folkfront med att hävda att i Ryssland var de omedelbara uppgifterna borgerligt demokratiska. Detta eftersom Ryssland var ett efterblivet land där arbetarklassen utgjorde en liten minoritet. Därför skulle socialister alliera sig med de "progressiva" borgerliga partierna för att bekämpa resterna av feodalismen och den fascistiska kontrarevolutionen.

Lenin gick till hårt angrepp mot detta. Inget förtroende för borgarklassen, inget stöd till den provisoriska regeringen. Lita framför allt inte på de "radikala" elementen inom borgerligheten, som till exempel Kerenskij. Inget närmande till andra partier (främst avsågs mensjevikerna). Med andra ord: Lita bara på styrkan hos den organiserade arbetarklassen i sovjeterna (det vill säga arbetarråden) – den enda kraft som kan bekämpa reaktionen och genomföra den borgerligt demokratiska revolutionens uppgifter tillsammans med de fattiga bondemassorna. Detta måste ske genom ett maktövertagande, och genom att fortsätta med att expropriera borgarklassen och påbörja den socialistiska revolutionen.

Bolsjevikerna och Lenin förstod att det var omöjligt att bygga socialismen i ett enda land, ännu mindre i ett efterblivet land som Ryssland. Därför förespråkade de en omedelbar spridning av revolutionen till andra länder, framför allt de utvecklade, kapitalistiska länderna i Europa. De bildade därför den Kommunistiska Internationalen, som proklamerade nödvändigheten av en världsrevolution, av ett Europas Förenta Stater, och slutligen en socialistisk världsfederation.

## Kommunistiska Internationalen

Den Kommunistiska Internationalen under Lenin och Trotskij svetsade samman de mest revolutionära och mest medvetna elementen inom arbetarklassen i världen. Genom att dra de bittra erfarenheterna från den socialdemokratiska Andra Internationalen återvände bolsjevikerna till det ursprungliga innehållet i den international som Marx och Engels skapade – den Internationella Arbetarassociationen – det vill säga ett världsparti för den socialistiska revolutionen, med gemensamt program, strategi och ledning. Detta innebär inte på minsta sätt något odemokratiskt, eller att något parti dominerar över de andra. Tvärtom. Under Kominterns fyra första kongresser (1919-22) visar debatterna ett stort mått av intern demokrati, av frihet i diskussioner, där också de minsta partierna kunde uttrycka skiljaktigheter med det största, Bolsjevikpartiet i Sovjetunionen. De nationella sektionerna hade en stor självständighet inom ramarna för Internationalens allmänna linje, så som den fastslogs på de årliga (fram till Lenins död) kongresserna.

Situationen förändrades helt med den byråkratiska degenereringen av den ryska revolutionen, som skedde på grund av isoleringen av den första arbetarstaten till ett efterblivet land. Staliniseringen av de kommunistiska partierna motiverades av en parallell process inom Komintern. Alla kritiker eliminerades på ett byråkratiskt sätt. Ledarna för Komintern blev

stalinistiska funktionärer, vars enda mål var att utföra Moskvas order. Från 1928 drev dessa den ”tredje periodens” ultravänsteristiska politik. 1935, sju år senare svängde man 180 grader till ”folkfrontspolitiken”. Men det var omöjligt för stalinisterna att ge sig in i ett samarbete med borgerliga partier om andra arbetarpartier stod utanför. I Chile var det nödvändigt att SP deltog i folkfronten.

De chilenska arbetarna hade lärt sig vad de ”liberala” politikerna stod för och misstrodde dem i grunden. Bildandet av SP 1933 hade varit ett uttryck för arbetarklassens strävan efter en självständig arbetarpolitik. Och socialisternas politik var just en enhetsfront mellan arbetarpartierna.

Den bonapartistiska regeringen under Alessandri hade inte löst några av problemen i Chile. Radikaliseringen bland massorna och kapitalismens kris drev den härskande oligarkin att försöka hitta en ”slutgiltig lösning”, genom att precis som i Tyskland och Italien organisera och beväpna fascistiska grupper. Men den fascistiska rörelsen möttes med ett heroiskt motstånd från arbetarklassen. SP:s och dess ungdomsförbunds arbetarmilis ”Stålskjortorna” slogs mot fascisterna över hela Chile. Skrämd av detta tvingades samma regering ingripa mot fascisterna när dessa försökte genomföra en statskupp.

Den misslyckade fascistiska framstöten, krisen för högerregeringen och den växande radikalisereringen bland massorna skapade på nytt goda förutsättningar för en socialistisk offensiv. Men ledarna för SP stod, olyckligt nog, tomhänta och kunde inte visa på något alternativ. I detta läge tog stalinisterna initiativet och satte hård press på socialistledarna för att få dem med i en Folkfront tillsammans med Radikalpartiet (ett borgerligt medelklassparti) och KP.

Folkfrontsidén gick stick i stäv mot alla SP:s principer och förslaget väckte en beslutsam opposition från arbetarklassen, som instinktivt förstod liberalernas förrädiska karaktär, och i stället krävde en arbetarregering.

Men olyckligtvis gjorde de unga aktivisternas oerfarenhet och ledningens vacklande att partiet inte visste hur man skulle motstå stalinisternas envisa tryck. Detta bäddade för det fatala misstaget från SP:s sida att gå med i folkfronten, trots medlemsbasens opposition och trots att det bröt mot partiets alla principer.

Detta tragiska misstag fick förödande konsekvenser för SP och för hela arbetarklassen. Trots alla överenskommelser och kompromisser som partiet gjorde, gled ledningen av regeringskoalitionen över i händerna på de borgerliga politikerna i Radikalpartiet. Under massornas tryck genomförde visserligen Folkfronten en serie reformer, men gick steg för steg över till en alltmer arbetarfientlig politik. Detta ledde i sin tur till öppna konfrontationer med arbetarnas kamp.

Socialistledarnas koalition med borgarklassen var från början till slut ett principiöst äventyr som fick katastrofala konsekvenser för partiet. Med nöd undvek man en splittring, enbart tack vare ungsocialisterna och vänsterflygeln. En sådan kom i stället 1947, just på frågan om samarbete med borgerliga partier. Även fackföreningsrörelsen splittrades för några år (fram till 1953, när CUT bildades).

I presidentvalen 1946 stödde stalinisterna på nytt en borgerlig kandidat och gick in i en koalitionsregering tillsammans med liberalerna och Radikalpartiet. Två år senare ”belönades” de genom att bli utslängda ur regeringen och olagligförklarade. Än en gång visade den ”liberala” borgerligheten sitt rätta, reaktionära ansikte. Denna ”radikala” regering kom att bli det lydigast tänkbara redskapet i händerna på USA-imperialismen och den härskande klassen.

## Alessandris regering (1958-64)

I 1958 års presidentval fick Salvador Allende (som var SP:s och KP:s gemensamma kandidat i fronten FRAP, folkliga aktionsfronten) bara 30 000 röster mindre än högerens kandidat. Den nya högerregeringen genomförde en åtstramningspolitik som slog hårt mot arbetarklassen, och strejkerna som följde i protest slogs ner med blodigt våld.

Men KP drog inte slutsatsen att det var nödvändigt med en självständig arbetarpolitik. Man fortsatte sina påtryckningar på socialistledarna för att bana väg för nya samarbetsäventyr med ”progressiva” borgerliga partier. Detta motiverade man, än en gång, med att Chile inte var ”moget” för en socialistisk revolution, utan att det var en borgerlig revolution som stod på dagordningen. Precis samma sak sa mensjevnikerna, de ryska högersocialisterna, 1917, för att rättfärdiga sitt samarbete med liberalerna. Och än en gång gav socialistledarna efter. Strävan efter samarbete med ”radikala” borgerliga krafter fortsatte, än en gång stick i stäv med partiets program.

Dessa exempel ur den chilenska arbetarrörelsens historia visar klart, att det inte räcker med korrekta ideologiska principer för att arbetarklassen ska kunna ta makten. Naturligtvis är det nödvändigt med klara idéer, med ett marxistiskt program, perspektiv och principer för att bygga upp ett marxistiskt parti och för att kunna genomföra socialismen. Men det krävs också ett marxistiskt ledarskap som inte förlorar det socialistiska målet ur sikte eller viker sig i de grundläggande frågorna.

I den här frågan var Lenin alltid helt oförsonlig. Mer än en gång anklagades han för ”sektarism” och ”dogmatism”, därför att han vägrade ingå överenskommelser om principer, med både borgerliga partier och arbetarpartier. Det tydligaste exemplet på detta är hans attityd mot mensjevnikerna 1917. Dessa anklagade honom just för ”sektarism” och för att ”försöka bryta enigheten inom det revolutionära lägret”.

Men sådana anklagelser får aldrig skrämra ett revolutionärt ledarskap. Lenin förstod naturligtvis nödvändigheten av tillfälliga pakter och överenskommelser med andra arbetarpartier. Men han påpekade alltid att man inte fick vackla på program eller principer, när man gjorde en överenskommelse om någon konkret aktion. Den chilenska socialismens tragedi genom historien är att dess ledare alltid efter att ha dragit en rad riktiga slutsatser från kamperfarenheterna gett vika i grundläggande frågor. Stalinisterna lyckades gång på gång dominera fronterna där båda parterna ingick, med sina idéer, program och synsätt. Och dessa har alltid lett till förkrossande nederlag för arbetarklassen.

Alessandri-regeringens (1958-64) reaktionära politik ledde till en ny våg av radikaliserings i landet som slog ut i form av en lång rad strejker. Inflationen ökade oerhört och arbetarnas reallöner stod kvar på praktiskt taget samma nivå som 1945. Även på landsbygden växte missnöjet med fattigdomen, svälten, analfabetismen, epidemierna och det dagliga livets helvete. Jordhungern var enorm. I de rikaste jordbruksprovinserna kontrollerade 7 % av storgodsägarna över 90 % av jorden. Trots alla löften förblev jordreformen en dröm.

Strejkvågen och arbetarnas kampvilja var en varning till borgarklassen om vad som skulle hända i presidentvalen 1964. Alessandri-regeringen hade blivit totalt misskrediterad. Den härskande klassen behövde ett politiskt alternativ som kunde stoppa arbetarpartiernas fram-marsch. Detta alternativ tog form 1957 som det Kristdemokratiska Partiet.

## Kristdemokraterna

Valen 1964 blev en kraftmätning mellan Kristdemokraterna, med Frei som kandidat, och SP:s och KP:s gemensamma front bakom Salvador Allende. Bägge sidorna gick till val med krav på radikala förändringar i det chilenska samhället. Kristdemokraterna, som var och är den

härskande klassens slugaste företrädare, använde sig av mycket ”radikala” paroller för att vinna röster från småborgerligheten i städerna och på landet.

Ett mycket tydligt tecken på den jäsning och det missnöje som fanns hos massorna är det faktum, att Kristdemokraternas främsta paroll i valet var ”Revolution i frihet”. Genom detta politiska lurendrejeri lyckades Frei vinna en klar majoritet av rösterna, 56 % och Kristdemokraterna ökade på sina platser i Kongressen året därpå, från 23 till 82 mandat. Högerpartiet, det Nationella Partiet, led däremot ett totalt nederlag. Majoriteten av folket ställde alla sina förhoppningar till kristdemokraternas ”Revolution i frihet”, deras löften om jordreform och ”chilenisering av ekonomin”.

Frei-regeringens prestationer mellan 1964-70 visade än en gång att de borgerliga liberalerna inte var kapabla att lösa de viktigaste borgerligt-demokratiska uppgifterna (jordreform, nationellt oberoende, utveckling av industri och ekonomi). Visserligen fick staten under dessa år kontroll över 51 % av aktierna i gruvindustrin. Men detta innebar i verkligheten ingenting. USA-imperialismens grepp över Chiles ekonomi förblev lika hårt som någonsin. Och jordreformen rann ut i sanden bara 13 % av jorden omfördelades till de fattiga bönderna.

Efter sex år med kristdemokratiskt styre visste arbetarna och bönderna vad detta parti stod för: storskojeri. Vad det arbetande folket ville ha var en långtgående samhällsförändring. Det de hade fått var en fortsatt dominans av jordägare, kapitalister och utländska intressen, fast bakom en mer ”demokratisk” fasad. Kristdemokraternas verkliga roll som klassamhällets mest trogna försvarare visade sig i det brutala förtrycket mot arbetare och bönder. Bland offren av de protesterade arbetarna vid gruvorna El Salvador och Puerto Mott fanns över 20 socialister, mördade av Freis ”Ordningsstyrkor”.

### **Unidad Popular bildas**

Efter valnederlaget 1964 reste de ”kommunistiska” ledarna frågan om samarbete med den kristdemokratiska regeringen. Men planerna blev kortlivade på grund av att SP vände ryggen till, men framför allt därför att Kristdemokraternas stöd bland massorna snabbt rasade. Missnöjet inom småborgerligheten ledde till splittringar inom det Kristdemokratiska partiet. En vänsterutbrytning bildade MAPU, som utvecklades i en alltmer radikal riktning.

I den här situationen gjordes nya försök att återupprätta SP:s och KP:s gemensamma valfront. Vid de rundabordsdiskussioner, där tanken på Unidad Popular (UP), ”Folkets Enhet”, föddes, visades också skillnaderna mellan SP:s och KP:s representanter. Medan Allende i SP utan tvekan ärligt trodde på möjligheten att genomföra en socialistisk omvandling i parlamentarisiska banor, så var den frågan aldrig ens aktuell för KP-ledarna. Dessa såg frågan om socialismen i Chile som ”ett perspektiv utanför dagordningen för en obestämd tid framöver”.

Denna motsättning, mellan de som menade att arbetarrörelsen måste ta itu med de socialistiska uppgifterna och de som klamrade sig fast vid tanken på att Chile bara var ”moget” för de ”borgerligt demokratiska” uppgifterna, kom att bestå i Unidad Popular under hela dess tid vid makten.

Folkfronten Unidad Popular inkluderade inte bara KP och SP utan också en hel rad småborgerliga partier och grupperingar (MAPU, API, PSD och Radikalpartiet) med relativt svagt stöd inom arbetarklassen. Radikalpartiet var vid tiden för sitt inträde i UP ett borgerligt parti, som senare splittrades under massornas tryck. I motsats till 30-talets Folkfront, där det gamla Radikalpartiet var den största kraften, var Alberto Baltras Radikaler i UP en sekt, medan arbetarpartierna SP och KP dominerade.

Ändå hade de stalinistiska ledarna ett mycket bestämt intresse av att ha med Radikalerna i regeringen – inte på grund av Radikalpartiets röstmässiga styrka i ett val, utan som en ursäkt

för att inte föra ut ett socialistiskt program: ”Vi kan inte gå fram för fort, eftersom det skulle betyda att koalitionen bryts upp.” Samma taktik använde för övrigt kommunistpartiets och socialistpartiets ledare i Frankrike på 30-talet, även där med Radikalpartiets närvaro som förevändning.

Mot UP stod borgerlighetens två partier: Alessandris Nationella Parti, som var den härskande klassens främsta företrädare och Kristdemokraterna, representerade av Tomic. Den senare gjorde desperata försök att framställa Kristdemokraterna som ett ”vänsterparti” och gick ut med krav på ”fullständig nationalisering av kopparindustrin och de utländska bankerna” och ett ”påskyndande av jordreformen”. Men den här gången lät sig inte massorna föras bakom ljuset av Kristdemokraternas fagra löften. Valresultatet blev detta:

Allende	1 075 616 (36,3 %)
Alessandri	1 036 278 (34,9 %)
Tomic	824 849 (27,8 %)

Den fullständiga kollapsen i Kristdemokraternas röststöd visar klart polariseringen mellan samhällsklasserna i det chilenska samhället. Faktum är att kristdemokraterna redan hade förlorat sin absoluta majoritet i Kongressen i mars 1969. Av totalt 150 platser i Kongressen och 50 i Senaten blev resultaten dessa (valresultat från 1965 finns inom parentes):

	Kongressen	Senaten	%
Kristdemokraterna	55 (82)	23 (13)	31,1
Nationella Partiet	34 (12)	5 (8)	20,9
Kommunistpartiet	22 (18)	9 (3)	16,6
Radikalpartiet	24 (20)	6 (10)	13,9
Socialistpartiet	15 (15)	5 (7)	14,4
Andra vänstergrupper	- (-)	2 (4)	

Utslaget i 1970 års val betydde att Unidad Popular hade vunnit, utan att få en absolut majoritet. Detta användes som argument från högern för att kunna tvinga Allende att gå med på vissa villkor innan han tilläts bilda regering. Ledarna i UP ställdes inför två alternativ: antingen avvisa borgerlighetens utpressning och appellera till massorna, fördöma de smutsiga manövrerna mot folkviljans utslag och organisera massiva demonstrationer över hela landet. Eller ge upp inför högerens tryck och acceptera dess villkor.

Många socialistiska aktivister var upprörda över borgerlighetens manövrerande. Otivelaktigt skulle denna indignation ha varit ännu större om UP-ledarna hade organiserat en kampanj, för att mobilisera och för att förklara vad det handlade om. Redan i juni 1970 hotade CUT med en generalstrejk.

Arbetarklassen utgjorde majoriteten i det chilenska samhället. 75 % av den aktiva befolkningen var lönearbetare i städerna och mindre än 25 % fanns inom jordbruket. Den chilenska arbetarrörelsens styrka hade redan klart visats av strejkvågorna under de tidigare borgerliga regeringarna. Arbetarna visste att valkampanjen hade präglats av alla sorters taskspeleri och smutsiga manövrer mot UP från imperialismens och den härskande klassens (oligarkins) sida. Försöket att stoppa Allendes tillträde kunde ha blivit signalen till en rörelse utan motsvarighet. En aktivitet som skulle ha haft en radikaliserande verkan i varje stad och varje by i hela landet.

Även om valresultatet har stor betydelse för en marxist, som en barometer som mäter stämningarna och medvetenheten inom arbetarklassen, så kan de inte vara den enda, eller ens den viktigaste faktorn i vår strategi.



Marxister är inte anarkister. Av den anledningen deltar vi i val, vi försöker utnyttja alla den borgerliga demokratins institutioner och vi försöker också förändra samhället med fredliga medel i den utsträckning det är möjligt. Men hela historien – och inte minst Chiles historia! – visar att den härskande klassen bara är beredd att tolerera demokratin till en viss bestämd gräns. I det ögonblick, då borgarklassen känner att dess makt är hotad, tvekar den inte att ”bryta mot spelets regler” och gå till ett avgörande angrepp mot de demokratiska rättigheter som arbetarklassen kämpat sig till.

Många kamrater inom SP hade, liksom troligtvis inom KP, förstått vilken fälla som borgerligheten lagt ut med sina ”villkor”. Huvudrollsinnehavaren i detta spel var, givetvis, Kristdemokraterna, som än en gång avslöjade sin rätta natur som de mest sluga försvararna av sina herrars intressen storfinansen och USA-imperialismen.

Under hård press från KP-ledarna gick Allende med på en överenskommelse med Kristdemokraterna och accepterade den så kallade ”pakten för konstitutionella garantier”, villkor som innebar att UP skulle avhålla sig från att organisera ”privata miliser” och att utse officerare som inte genomgått militärakademien i de väpnade styrkorna. Inga förändringar skulle heller få ske inom armén, flottan, flygvapnet eller polisen utan kongressens medgivande, en kongress där de borgerliga partierna fortfarande hade majoritet.

### **Armén är aldrig neutral**

På detta sätt lovade ledarna för UP att inte beväpna arbetarna eller röra någon del av borgarklassens repressiva apparat. Men hur skulle de då kunna föra någon verklig kamp mot oligarkin och imperialismen?

Under hela UP:s tid i regeringsställning bedrog sig ledarna för SP (och i ännu högre grad kommunistledarna) och lurade därmed också arbetarklassen och bönderna, när de vidhöll militärens ”patriotiska och opartiska” karaktär. På ett fullständigt utopiskt sätt trodde de sig kunna neutralisera generalerna och amiralerna med lugnande ord, medaljer och löneförhöjningar.

Statsapparaten, och i ännu högre grad militärkassen är inga institutioner som är ”neutrala” i förhållande till klasserna och samhället, utan repressiva instrument i den härskande klassens händer. Toppskikten inom den chilenska armén är genom tusen och en trådar nära sammanbundna med storborgerligheten, bankerna och jordägarna (genom klassursprung, familjeband, utbildning, ekonomiska intressen och så vidare). Detta insågs klart av borgarna och dess politiska ledare.

Kristdemokraternas ”villkor”, ”pakten för konstitutionella garantier”, var inget ”infall” eller något ”påfund” för att ”krångla till” för UP-regeringen. Tre år senare skulle det visa sig att dessa var en kärnfråga för borgerligheten. Konsekvenserna blev katastrofala för arbetarklassen och det chilenska folket.

Bildandet av UP-regeringen öppnade ett nytt avsnitt i den revolutionära processen i Chile. Precis som i Spanien 1936, efter Folkfrontens seger, lät sig inte massorna hållas inom ramarna för regeringens ursprungliga program. Detta förklaras i dokumentet Chilenska Socialistpartiet 45 år:

”Under regeringens första 18 månader innebar genomförandet av borgerligt demokratiska åtgärder att UP:s reformprogram snabbt stökades över. Massorna började kräva att regeringen skulle ta itu med åtgärdsprogram för ekonomin, hälsovård, utbildning och bostäder. På detta sätt började massorna mobilisera kring krav som till exempel att de stora monopolerna inom textil och skogsindustrin skulle läggas i arbetarnas händer. Detta var krav som regeringen bara delvis kunde gå till mötes, beroende på dess kompromisser med oppositionen och de hinder

som reformismens högröstade representanter inom UP självt ställde i vägen. Det var vid denna tidpunkt som de reformistiska delarna började agera för att paralysera varje initiativ som skulle ha kunnat samla massorna bakom socialistiska, revolutionära perspektiv eller mål... Allt detta fick som konsekvens att massornas och regeringens målsättningar klövs åt två håll.”

### **Imperialismen attackeras**

Under massornas tryck tvingades UP-regeringen att gå mycket längre än vad många av dess ledare hade förutsett. Stalinismens mekaniska schema, en konstgjord ”tudelning” av de borgerligt-demokratiska uppgifterna och den socialistiska revolutionens uppgifter, smulades sönder av massornas rörelse. Allende-regeringen genomförde viktiga nationaliseringar, vilket innebar ett hårt slag mot den härskande klassens intressen.

”Chileniseringen” av kopparindustrin som genomfördes under Freis regering hade lämnat kvar 49 % av industrin i händerna på de stora USA-monopolen: Anaconda, Kennecott och så vidare. Dessutom hade Frei betalat enorma summor i kompensation till Kennecott. De arbetande massorna i Chile tvingades bära bördan av detta. Allende förklarade i juli 1971 att de amerikanska monopolen hade investerat mellan 50 och 80 miljoner dollar i Chile, men att deras profiter uppgick till 1566 miljoner dollar. Därför var monopolen skyldiga Chile ca 642 miljoner dollar!

Nationaliseringen av kopparn i juli 1971 var ett stort steg framåt. Även kolgruvorna, järn och nitrat-gruvorna, textilindustrin, ITT, INASA med flera bolag fördes över i allmän ägo. En rad sociala reformer i det arbetande folkets intresse genomfördes, vilket ökade regeringens folkliga stöd: gratis mjölk åt skolbarnen, pris- och hyresstopp, höjda löner och pensioner med mera.

Dessa reformer hade i sin tur en enorm inverkan på massrörelsen. De mest förnedrade, de mest apatiska grupperna i samhället fick äntligen se en regering som stod på deras sida. Följden blev en stegrad radikalisering i städerna och på landsbygden. Jordreformen till exempel fick en kraftfull stöt framåt genom trycket från de fattiga på landsbygden.

Storgodsägarnas svar blev en systematisk kampanj av sabotage. De övergav sina ägor och monterade ner maskiner och byggnader på lantgårdarna. Många av dem hade redan på ett tidigt stadium börjat ge pengar åt beväpnade högerextremistiska grupper, med målet att lägga hinder i vägen för jordreformen.

Goebbels, en storgodsägare i Cautin, förklarade öppet att varje regering som försökte expropriera hans jord, skulle mötas med maskingevär. Enligt en officiell polisrapport ”har 2000 man rekryterats till kommandogrupper som ska ordna kaos i transportsystemet, avbrott i gas-, el och vattendistributionen, och över huvud taget orsaka allmänt missnöje.”

Redan från första början förberedde sig den härskande klassen för en kupp mot regeringen. *Militant* (före detta marxistisk tidning i Storbritannien) skrev den 1 oktober 1971:

”Medan Allende predikar 'ansvar' och 'disciplin' för massorna, samlar reaktionen sina krafter för en motattack. Djupt demoraliserade av Allendes seger och skrämde av massornas rörelse förstår jordherrarna och kapitalisterna att det är omöjligt att kullkasta Allende omedelbart. De är beredda att spela ett väntans spel. Icke desto mindre är noggranna förberedelser i gång, vapen har börjat lagras och konspirationer kläcks fram i generalstabens toppskikt. Detta är en verklig fara.”

## UP vägrar mobilisera och beväpna arbetarna

Det enda sättet att avväpna reaktionen och att bryta storgodsägarnas motstånd hade varit att beväpna de fattiga bönderna och att organisera dem i kommittéer för jordockupationer med regeringens stöd. Ställda öga mot öga med de beväpnade massornas mäktiga rörelse, skulle jordherrarna och deras beväpnade gäng kunnat besegras med ett minimum av spillda liv.

Faktum är, att det enda försvaret av massornas erövringar under dessa år bestod i just detta. Men ledarna för UP saknade helt tilltro till arbetarnas och fattigböndernas revolutionära initiativ och stod skräckslagna inför tanken på att ”provocera reaktionen”. Av denna orsak gick de envist emot varje försök från böndernas sida att genomföra ”illegala jordockupationer” och sände till och med ut den allmänna ordningsmakten, det vill säga militärpolisen, för att avhysa bönder som gått ut i sådana aktioner.

Otvivelaktigt finns det i varje revolutionär rörelse en tendens att ”gå för långt”, särskilt bland de mest förtryckta och eftersatta skikten i samhället. Dessa överdrifter och ”excesser” är i viss utsträckning ofrånkomliga. Men det bästa sättet att undvika övergrepp och excesser, att reducera våld och blodspillan till ett minimum och garantera den fredligaste och mest välorganiserade överföringen av storgodsägarnas jord till de fattiga bönderna, hade varit om arbetarledarna ställt sig i spetsen för rörelsen och organiserat den.

En del av UP-ledarna var motståndare till upprättandet av bondekommittéer på grund av att ”olika partier försökte skaffa sig kontroll över dessa”. Men pågår inte en sådan kamp på varje arbetsplats, varje fackförening, i varje lokalt eller nationellt val? UP förespråkade trots allt inte avskaffande av parlamentet eller fackföreningarna. Den verkliga anledningen var att ”vissa ledare” i UP helt enkelt inte litade på bondemassornas rörelse och var rädda för att denna rörelse skulle hamna utanför deras kontroll.

Från första början satte ledarna för UP hela sin tilltro till den borgerliga legaliteten och möjligheten att omvandla samhället utan att kröka ett hår på den gamla statsapparaten. Detta fick förödande konsekvenser när det gällde jordreformen, som stötte på enorma hinder i den byråkratiska apparaten.

Trots detta kunde UP genomföra den mest djupgående jordreformen i Chiles hela historia. Detta hade sin grund i massornas egen kamp. Redan före den 1 januari 1971 genomfördes mellan 250 och 300 ”olagliga” jordockupationer. De åtgärder som Allende-regeringen genomdrev för att förbättra arbetarnas och böndernas situation satte igång en enorm våg av entusiasm bland folket, som mycket tydligt avspeglades i resultatet av kommunalvalen den 4 april 1971.

Med rösterna från den Folkliga Socialistiska Unionen (USOPO) hade vänstern nu fått en absolut majoritet.

Radikaliseringsvågen som bröt fram över landet fann sitt uttryck i framväxandet av organ för arbetarkontroll i fabriker. På landsbygden gick de fattiga bönderna till handling för att ta över stora jordegendomar. Denna jäsning inom de stora folkmassorna skakade också medelklassens traditionella partier och gav impuls till en hel serie konvulsioner och splittringar i dessas led. En femtedel av kristdemokraternas ungdomsförbund bröt sig ur partiet tillsammans med sju parlamentsledamöter för att, som man uttalade sig, ”bygga socialismen tillsammans med UP-regeringen”. Radikalpartiet fick en högerutbrytning. Även småborgerligheten påverkades av den enorma vågen av folkligt stöd till regeringen.

Faktum är att styrkeförhållandena inom parlamentet ändå bara var en blek reflektion av den enorma styrkan hos arbetarnas och böndernas rörelse vid denna tidpunkt. Alla objektiva förutsättningar för en fredlig omdaning av samhället fanns för handen. Den härskande klassen

var demoraliserad och vacklade. Massrörelsen var inne i ett skede av uppsving och hade lämnat arbetarledarnas reformistiska scheman långt bakom sig. Medelklassen, och då särskilt bönderna, riktade sina blickar mot regeringen med stora förväntningar och förhoppningar. De socialistiska och kommunistiska ledarna höll nyckelpositioner i regeringen och i den offentliga administrationen. De hade fördelen av att vara landets legitima regering, vilket hade underlättat den socialistiska revolutionens uppgifter, så som de mer politiskt efterblivna grupperna i medelklassen såg det. Till och med i de väpnade styrkorna, och då också bland de lägre officerarna hade UP ett stort stöd. Presidenten hade lagliga möjligheter att hålla folkomröstningar i viktiga frågor. Det är svårt att tänka sig en gynnsammare situation. ändå misslyckades ledarna för SP och KP att dra fördel av situationen för att rikta ett avgörande slag mot och bryta oligarkins makt.

I den här situationen hade också frön till dubbelmakten uppstått i Chile: så kallade kommunala kommandon, ”cordones industriales” olika former för kontroll av matpriserna, administrativa råd för offentliga arbeten etc.

Icke desto mindre lät arbetarledarna alla maktens instrument vila kvar i händerna på den härskande klassen. Regeringen hade legal makt att genomföra folkomröstningar och att utlysa nya allmänna val, vilket utan tvekan skulle ha gett en avgörande seger åt arbetarpartierna. Men i denna otroligt gynnsamma situation viftade UP undan sina möjligheter, i blind tillit till den ”goda viljan” hos klassfienden.

### **Kontrarevolutionen förbereder sig**

Genom att använda sin kontroll över pressen, började den chilenska oligarkin, med stöd av CIA, sin motoffensiv. Kristdemokraterna och Nationella Partiet trappade upp sin kampanj mot regeringen och krävde ett avväpnande av alla beväpnade grupper – det vill säga vänstergrupper. För på gatorna kunde fascistiska band som ”Patria y Libertad” ostraffat sprida terror och förvirring. En användbar arbetsdelning upprättades mellan den ”respektabla” oppositionen i parlamentet och ”Patria y Libertad” på gatorna.

Kapitalägarna och jordägarna började målmedvetet sabotera ekonomin. USA-imperialismen skar av allt ekonomiskt stöd till Allende-regeringen och försökte organisera en internationell bojkott av Chiles koppar. Nationaliseringarna som hade genomförts stegvis och utan övergripande planering, gav upphov till störningar. Inflationen ökade snabbt, vilket undergrävde löneökningarna, men också medelklassens tilltro till regeringen. Snabbt började dess sympati vändas till en växande opposition.

Den kontrarevolutionära offensiven började med åkeriägarnas strejk i oktober 1972. Arbetarna, som förstod faran, svarade med massiva mobiliseringar som lyckades sprida tveksamhet bakom den kontrarevolutionära framstöten.

Men hur reagerade UP-ledarna? Med en ommöblering i regeringen, vilken för första gången gav plats åt representanter för militärmakten. Än en gång hade den seger som uppnåtts genom arbetarnas mobiliseringar och initiativ vänts till nederlag genom deras ledares reformistiska kortsynthet.

Mellan oktoberstrejken och den 4 mars låg fyra månader av kontrarevolutionära förberedelser: propaganda mot ”varubristen” och den ”svarta marknaden”, problem som borgarklassen själv hade skapat.

På samma gång trappades de reaktionära konspirationerna upp i barackerna. Återigen visade sig UP-ledarna helt oförmögna att svara på högerens attacker och envist höll de fast vid sina föreställningar om de ”patriotiska” generalernas ”lojalitet”. Trots allt detta fick Unidad Popular 44 % av rösterna i valen som hölls i mars 1973.

I denna situation hade UP alla möjligheter att gå till motangrepp. Och utan tvekan fanns det starka stämningar i både SP:s och KP:s medlemsbas för att gå över på offensiven. Arbetarna väntade på signalen från sina ledare, maningen att gå ut på gatorna och möta reaktionen. Man begärde vapen. Men vad de fick var fina ord, löften, maningar till disciplin, ansvar och att hålla sig lugna.

Arbetarna hade visat att de bättre än sina ledare förstod situationen i landet och vilka faror som hotade. Arbetarmedlemmarna i SP reagerade skarpt av klassinstinkt, mot militärens inträde i regeringen. UP-ledarnas kapitulation i november, då man öppnade kabinettet för militära representanter bidrog bara till att ge reaktionen blodad tand. Resultaten i marsvalen kom bara att uppskjuta reaktionens planer.

Om allt hade fått bero på ledningen, hade reaktionen segrat redan ett år innan kuppen. Som tur var fick arbetarrörelsens enorma styrka och dess vilja att kämpa de reaktionära krafterna att tveka.

Ett exempel på denna styrka var ”stridsvagnsupprorets” fullständiga nederlag den 29 juni. Inom loppet av några timmar hade tusentals arbetare gått i strejk, fabriker ockuperades och sedan strejkvakter utposterats för att vakta arbetsplatserna marscherade man mot regeringspalatset.

Och hur valde arbetarledarna att agera i denna situation? Allende bad arbetarna att återgå till arbetet. Polis skickades ut för att skingra massorna, som utan mål, utan ledning, utan vägledning vandrade runt på huvudstadens gator. Regeringens handlande gav nytt mod åt reaktionens styrkor, som på nytt släppte lös en strejk bland åkeriägarna. Arbetarna svarade återigen. Den 9 augusti gick man ut i en 24-timmars generalstrejk.

Vad som saknades var varken mod eller kampvilja. Det var ledarskap och vägledning.

### **Ledarna har ansvaret**

Här låg tragedin för den chilenska arbetarklassen. Trots all den styrka som låg i dessas händer, trots kampviljan och hjältemodet, vände deras ledare dem ryggen i det avgörande ögonblicket.

Kapitalistklassens representanter däremot, förstod att handla med allvar och målmedvetenhet. De brydde sig inte om ”spelets regler”. De såg sina klassintressen hotade och gick till beslutsam handling för att försvara dem. Hade UP-ledningen agerat med bara en bråkdel av samma målmedvetenhet till försvar av arbetarklassens intressen som borgerligheten gjorde till försvar av sina, så står det klart att arbetarna skulle ha kunnat ta makten inte bara en, utan tre, ja rent av fyra gånger under UP:s tid.

Försöken från Allende och de andra ledarna att nå ett vapenstillestånd med reaktionen genom att släppa in militären i regeringen kunde bara innebära att arbetarna förvirrades och att kontrarevolutionärerna gavs nytt mod. Ett mycket stort ansvar för denna politik vilar på Corvalan med flera ”ledare” för KP, som redan från första stund satte Allende och socialistledarna under mycket hård press att slå in på detta förödande spår. Efter det misslyckade ”stridsvagnsupproret” höll Corvalan ett tal där han lovprisade det ”snabba och beslutsamma handlandet från arméöverbefälhavarens sida, de väpnade styrkorna och polisens lojalitet”. Han avvisade också varje tanke om att KP kämpade för en arbetarmilis: ”Nej, mina herrar! Vi fortsätter att stödja de väpnade institutionernas fullständigt yrkesmässiga karaktär. Deras fiender finns inte i folkets led utan i reaktionen.”

Men även Allende och socialistledarna bar ett tungt ansvar för vad som hände. Den 24 juni, bara fem dagar innan de kontrarevolutionära framstötarna, uppmanade han sina anhängare att inleda en dialog med de grupper i oppositionen som även de vill ha en omdaning av landet, det vill säga just de kristdemokrater som i samma ögonblick, understödde de fascistiska

konspirationerna, och han varnade för att klassificera de väpnade styrkorna som reaktionära och på så sätt hindra dem från att bli en dynamisk kraft i Chiles utveckling.

Det råder ingen som helst tvekan om att Salvador Allende och de andra ledarna inom UP hade ärliga avsikter. De önskade uppriktigt ”en fredlig samhällsomvandling utan traumatiska chocker”. Olyckligt nog räcker det inte med goda avsikter för att kunna genomföra den socialistiska revolutionen.

På senare tid har några av UP:s ledare i exil velat rättfärdiga sitt handlande med argument som ”Om vi hade kämpat skulle vi fått ett blodigt inbördeskrig, med tusentals döda som följd.” Hur smärtsamt ironiska låter inte dessa ord idag! Tusentals arbetare och bönder, arbetarklassens hjärta, har mördats, torterats, slängts i koncentrationsläger, fängslats eller bara ”försvunnit”.

Naturligtvis vill ingen socialist ha våld. Vi önskar alla en ”fredlig samhällsomvandling utan traumatiska chocker”. Men vi har också lärt någonting av historien, nämligen att ingen härskande klass någonsin i hela världshistorien har gett upp sin makt och sina privilegier utan en kamp till sista blodsdroppen.

De socialistiska och kommunistiska arbetarna ville slåss mot reaktionen. Detta demonstrerades klart den 4 september, när 800 000 arbetare, många beväpnade med tillhyggen, marscherade genom Santiagos gator. De chilenska arbetarna litade på sina ledare, från vilka de begärde vapen och en stridsplan. Om arbetarna hade haft vapen om än ett fåtal av bristande kvalitet i stället för käppar, hade Chiles historia idag sett helt annorlunda ut. Den gigantiska 4 september-demonstrationen visade att arbetarklassen inte hade förlorat sin kampvilja, utan frågade efter vapen att slåss med.



Salvador Allende

## De "lojala" generalerna

Här kommer frågan om armén in. Många vill göra gällande att arbetarklassen skulle ha gått ett säkert nederlag till mötes, om de ställts öga mot öga med militärens "överlägsna vapenmakt". Men, som kung Fredrik av Preussen sa: "När bajonetterna börjar tänka, är vi förlorade."

Ända in i sista stund trodde Allende att generalerna inte skulle bryta mot lagen och att de till och med skulle försvara hans regering. Som en makaber historisk ironi lät Allende själv, strax innan kuppen, utnämna generalerna Guzman och Pinochet till chefer för flygvapnet respektive armén. Ända till den stund, när tanksen redan rullade på Santiagos gator bad han arbetarna att "uppträda lugnt och stilla", samtidigt som han förgäves försökte komma i kontakt med Pinochet per telefon.

UP-ledarnas grundläggande fel var deras inbillning att den borgerliga staten kunde inta en "opartisk" roll i klasskampens utveckling och att Chile var ett "undantag" på grund av de väpnade styrkornas "demokratiska traditioner". Om samma ledare hade använt en tiondel av den energi som de lade ner för att vinna militärmaktens förtroende på att vinna över arméns "fotfolk" till arbetarrörelsen skulle nederlaget den 11 september aldrig blivit verklighet.

Allende kunde ha använt sin enorma personliga prestige och sin legala auktoritet som president till att appellera till soldaterna och matroserna. Inom den chilenska armén fanns många soldater och underbefäl, och till och med officerare som sympatiserade med UP. Många av dem var medlemmar i SP och KP. De vänsterinriktade matrosernas upprorsförsök den 7:e augusti var ett tecken på vad som hade kunnat åstadkommas, om Allende seriöst hade appellerat till arbetarna i uniform.

Men för att skapa en aktiv rörelse i solidaritet med arbetarrörelsen inom arméns bastrupper, är det nödvändigt att soldaterna övertygas om arbetarnas, och deras ledares, fasta vilja att föra kampen till slut. Kort sagt, soldaterna måste känna möjligheterna till en seger. Utan detta kommer rädslan för officerarna att vidmakthålla disciplinen. Det faktum att bara en minoritet av soldaterna deltog aktivt i kuppen den 11 september, medan de övriga hölls kvar i förläggningarna, visar att Pinochet långt bättre än Allende förstod, vilka spänningar som fanns inom armén.

Men utan ett massivt, ursinnigt motstånd fanns inte ens den minsta möjlighet att vinna över den del av soldaterna som passivt stödde arbetarnas sak. Det är i denna mening som man kan säga att reformismens "pacifistiska" metoder alltid får en verkan som är rakt motsatt den avsedda.

Både SP och KP höll vapen och hade också, åtminstone på papperet, en militär polis. Men i sanningens ögonblick fanns inte vapnen där, och den militära polisen visade sig vara värdelös. En majoritet av ledarna flydde och lämnade medlemmarna åt ödet att klara sig bäst de kunde.

Det var ett ovärdigt slut på tre år av hjältemodig kamp från de chilenska arbetarnas och böndernas sida. Det finns de som säger att Allendes död "räddade den chilenska socialismens ära". Som om det vore frågan om en mans liv eller död i ett ögonblick när arbetarklassens främsta kämpar massakrerades utan minsta möjlighet att försvara sig!

Allende flydde inte, han blev kvar till det bittra slutet i regeringspalatset, och hans öde ställer honom i en annan dager än de som övergav arbetarna åt deras öde för att senare, från en skyddad tillvaro i exil, skriva långa artiklar om "det heroiska motståndet i Chile". Salvador Allende har blivit en martyr för arbetarrörelsen. Men all sympati i världen kan inte ändra det som ägde rum den 11 september 1973 och inte heller kan det fria Allende från hans medansvar för nederlaget. Försöken att avleda arbetarnas uppmärksamhet från vad som i verkligheten hände genom att spela på sentimentalitet och myter är ovärdigt för socialister och

revolutionärer. Om vi verkligen vill betyga vår vördnad för Allendes minne, och till alla de tusentals andra män och kvinnor utan namn som dödades den dagen för sin kamp för arbetarnas sak, då är det vår främsta plikt att lära oss den bittra erfarenheten av misstagen för att inte behöva upprepa dem igen.

### **Fascism och bonapartism**

Många har gjort liknelsen mellan Chile 1973 och Tyskland 1933, då Hitlerfascismen tog makten. I Tyskland, liksom i Chile, gick arbetarklassen mot ett nederlag utan någon avgörande konfrontation. Med nästan samma argument som UP-ledarna använde, lät de tyska socialdemokratiska ledarna Hitler komma till makten ”utan att en fönsterruta behövde krossas”, som han senare skrytsamt kommenterade. Den tyska arbetarrörelsen, starkast i världen, slogs sönder på mycket kort tid och utplånades praktiskt taget. Ur nederlaget föddes, precis som i Chile, desperation och förvirring och detta var den grundläggande förklaringen till arbetarnas passivitet och det praktiskt taget obefintliga organiserade motståndet under Hitlers tyranni. Metoderna som juntan använde mot arbetarklassen efter kuppen, var också desamma som Hitlers, Francos eller Mussolinis.

Men det finns en grundläggande skillnad mellan de båda fallen. För det första var förutsättningarna i Chile i kuppögonblicket mycket bättre för arbetarklassen än i Tyskland. Den tyska arbetarklassen hade genomlidit en serie nederlag mellan 1919 och 1933. I Chile hade i stället arbetarklassen besekrat olika kontrarevolutionära försök månaderna före kuppen, och visade den 4 september sin kampvilja.

Den största skillnaden är ändå att Hitler kom till makten med hjälp av en fascistisk massrörelse, som räknade sitt stöd i miljoner från den frustrerade småborgerligheten och trasproletariatet inom SA. Det är just denna massbas som skiljer ut fascismen från andra former av reaktion, hur blodtörstiga de än må vara.

Fascismens uppgift är det fullständiga krossandet av arbetarrörelsen, det totala tillintetgörandet av embryot till ett nytt samhälle. Men den borgerliga statens vanliga instrument är inte tillräckliga för att slå arbetarnas organisationer i smulor. För att kunna nå dithän är det nödvändigt med en massbas inom befolkningen. Fascismen kan alltså karakteriseras som en massrörelse byggd på småborgerligheten. En småborgerlighet som ”löper amok” som en följd av slagen från kapitalismens kris, en småborgerlighet som förlorat förtroendet för arbetarklassens möjligheter att visa på ett livskraftigt alternativ och därför hänger sig åt fascismens ”lösningar” och dess radikala demagogi. Det är denna massbas som ger en fascistisk regim en viss stabilitet och som öppnar möjligheterna att förgöra arbetarorganisationerna.

Pinochet-regimen har aldrig haft något masstöd jämförbart med de traditionella fascistiska regimerna. De fascistiska terrorgrupperna spred visserligen skräck och förvirring, men de var alltid en mycket liten minoritet, och spelade aldrig någon självständig roll, utan var varken mer eller mindre än den borgerliga statsapparats förlängda arm.

Det är sant att vissa grupper inom medelklassen kände en växande fientlighet mot UP, som en följd av att de drabbades hårt av den 300 procentiga inflationen, och de reagerade också på kuppen med viss sympati för generalerna. De hoppades att detta skulle öppna en utväg ur deras ekonomiska problem. Men detta passiva stöd kunde på inget vis liknas vid exempelvis de tyska eller italienska fascistiska rörelserna på 30-talet. Det var en mycket våldsam och blodig kupp, även med latinamerikanska mått. Arbetarrörelsens styrka tvingade reaktionen att gripa till en kraftigare och blodigare repression än i andra länder.



## Instabil regim

Den chilenska diktaturregimen var en bonapartistisk regim – en militär- och polisdiktatur som vilade på bajonetterna, ”härskade med svärdet”. Men Pinochet har aldrig haft den nödvändiga sociala bas som krävs för att fullgöra fascismens centrala uppgift, att fullständigt krossa och splittra upp arbetarrörelsen. Det var en regim som var instabil till sin natur, trots sina extremt repressiva drag. Man skulle kunna jämföra den med den grekiska militärjuntan, en junta som höll sig kvar vid makten i sju år och som sedan kollapsade utan att ha löst ett enda av den grekiska kapitalismens problem. I stället öppnade den dammluckorna för en ny våg av radikalism och sociala omvälvningar, strejker och demonstrationer.

Det som gett Chile-juntan dess falska intryck av stabilitet är den omfattande demoralisering som finns hos massorna, deras känsla av maktlöshet inför reaktionens triumf. Den fruktansvärda slakten av arbetaraktivister och upplösningen av deras organisationer skapade en allmän stämning av desorientering. I denna situation har inte den ekonomiska krisen, arbetslösheten och hungern betytt att människorna vaknat till kamp utan i stället att arbetarnas kampvilja ytterligare dämpats. Det är denna besvikelse och uppgivenhet som förklarar hur juntan kunde hålla sig kvar vid makten så länge, trots alla dess problem och interna motsättningar.

## Ekonomi i kris

Pinochet-juntans tid vid makten har varit en period av svåra problem för den chilenska kapitalismen. Landets ekonomi som alltid har varit mycket beroende av export, drabbades svårt av den internationella lågkonjunkturen 1974-75 och raset i världsmarknadspriset för koppar. Trots att juntan fick en rad stora lån från Världsbanken, IDB och andra internationella kreditgivare och banker har man inte lyckats skapa balans i ekonomin.

Den ekonomiska politiken har varit densamma som predikas av den ökända Chicagoskolan med Milton Friedman i spetsen, vilket bland annat betyder att man uppmuntrar utländska investeringar. Efter militärkuppen gjorde Friedman ett besök i Chile och rekommenderade då helt kallt att statsutgifterna skulle skäras ner med 20 % tillsammans med kraftiga nedskärningar i antalet offentligt anställda. En devalvering av escudon genomfördes. Ändå gick levnadskostnaderna upp med 340 %.

”Åtstramningsprogrammet” som inleddes i april 1975 ledde till en rent katastrofal situation. Inflationen gick ner, men till priset av att ekonomin kördes i botten.

I mitten av 1976 uppgick till exempel arbetslösheten enligt officiella uppgifter till över 23 % och i vissa sektorer av ekonomin nära 50 %. Men till och med detta är friserade siffror. Enligt en delegation av västtyska socialdemokratiska parlamentsledamöter som besökte Chile 1978 är den verkliga siffran för arbetslösheten runt 30 %!

Det är lätt att inse att detta betyder outhärdliga förhållanden för arbetarklassen: fattigdom, hunger, arbetslöshet och misär. Prostitutionens och tiggeriets tilltagande utbredning är ett tecken på att delar av folket tryckts ner till trasproletariatets villkor. Alla de ekonomiska och sociala framsteg som uppnåddes under UP:s tid är sönderslagna. Inflationens raseri gör levnadsomkostnaderna omöjliga att bära.

Trots alla regimen åtgärder befinner sig ekonomin i en återvändsgränd. Och utsikterna för den chilenska kapitalismen är mörka.

Juntans instabilitet och dess oförmåga att lösa problemen i ekonomin har skapat en förtroendekris för regimen hos borgarklassen. När Santiago-börsen föll med 2 % under en vecka i juni 1979 kommenterade börschefen att detta var ”en återspeglning av vårt lands inre och yttre belägenhet”. Detta visar nervositeten hos kapitalägarna, deras brist på förtroende för regimen och deras pessimism inför framtiden.

Perons bonapartistiska regim i Argentina lyckades hålla sig kvar vid makten i många år och lyckades också skaffa sig stöd bland massorna. Detta var möjligt tack vare efterkrigstidens ekonomiska uppsving vilket stimulerade efterfrågan på Argentinas exportprodukter.

Men Pinochet-juntan har inte kunnat spela på samma hjul. Den kom till makten bara strax innan världsmarknadspriset på koppar dök. Trots en återhämtning är fortfarande inte priserna uppe i samma nivå som under åren 1972-74. Samtidigt har USA:s kopparmonopol börjat sätta press på Carter för att begränsa importen från tredje världen och Chile befinner sig dessutom nu i konflikt med sina viktigaste exportmarknader Argentina, Brasilien och USA.

### **Motsättningar inom juntan**

Samtidigt har vi kunnat se hur de interna spänningarna inom juntan ökat. Detta har bland annat visat sig i Guzmans kritik av Pinochet för hans vilja att framstå som ”den starke mannen”, ”ledaren”. Vad det egentligen handlar om är att vissa kretsar inom militärmakten känt sig undanskuffade från maktens innersta cirklar. Men det pekar också på Pinochets växande isolering. Omgiven av hans klick av militära karriärister, applåderad av stora grupper av välgödda överklassynglingar, tycks hans drömmar om att bli Chiles Napoleon ha gått honom åt huvudet. Enligt den nya ”Pinochet-konstitutionen” kommer det inte att hållas ”allmänna val” (där inte arbetarpartierna skulle få delta, givetvis!) förrän år 1991!

De mer insiktsfulla inom borgerligheten förstår mycket väl vilka faror det innebär för den chilenska kapitalismen med en ”ledare” av den typen vid rodret. USA-imperialismens strateger kalkylerar kallt med möjligheten av att den nuvarande regeringen kan komma att falla, med allt vad det skulle betyda för USA-investeringarna i landet. De vet, att regimen för närvarande inte har stöd från någon mer betydelsefull grupp inom samhället. De vet att den bara lyckas hålla sig kvar vid makten tack vare massornas politiska apati. Och de förstår, att ett fortsatt styre med samma repressiva förtecken kan komma att provocera fram en revolutionär explosion, förr eller senare. Någoting som skulle få en enorm återverkan i övriga Latinamerika. Denna bakgrund ska man ha klart för sig för att förstå det oväntade intresset för ”mänskliga rättigheter” och förändringarna i USA:s utrikespolitik under slutet av 70-talet.

Militärdiktaturen är en instabil regim, och dess problem växer. Nya kriser, spänningar och splittringar kommer att stiga till ytan som en oundviklig följd av trycket från de ökande motsättningarna i det chilenska samhället. Från 1978 och framåt har vi också fått se hur massorna, fem år efter kuppen, gradvis börjat återhämta sig från den förlamande chocken den 11 september.

### **Arbetarnas kamp**

Över hela samhället kan man märka hur missnöjet och hatet mot regimen börjar bryta fram: jäsningen inom studentkretsarna, rörelser för mänskliga rättigheter och för de ”försvunna personerna”, den växande klyftan mellan regimen och kyrkan. Terrorns verkan blir svagare för varje dag som går.

Det vore fel att måla upp en överdriven bild. Än så länge dominerar trögheten och apatin inom arbetarklassen, bland folket överhuvudtaget. Men denna situation kan komma att förändras med oväntad plötslighet. Och det finns många tecken på att en förändring är på väg.

Pinochets bonapartistiska regim, som framför allt baserar sig på statsapparaten, försöker nå en självständighet genom att balansera mellan klasserna. Pinochet trodde att han kunde få stöd bland massorna på detta sätt, genom att stödja sig på vissa delar av fackföreningsbyråkratin.

Efter kuppen förbjöds de gamla fackföreningarna, och deras ledare arresterades eller mördades. Men fackföreningar har existerat under hela juntans tid. Även om deras ledare har

handplockats av generalerna genom att låta vissa fackföreningar existera, har juntan hoppats på att kunna bygga upp ett stöd, en social bas. Visserligen har man lyckats hålla kontroll över ledningen i dessa fackföreningar, men inte över diskussionerna och aktiviteterna på lokal nivå. För även om man slog sönder arbetarnas enhetliga organisation så har man inte lyckats med att krossa deras lokala fackföreningar. Trots terrorn, förtrycket, klappjakten och förföljelsen av arbetarledare, har medlemskapet i fackföreningarna inte minskat på något avgörande sätt. Innan kuppen hade CUT ca 1 800 000 medlemmar. En uppskattning idag är att runt 1 200 000 är organiserade i olika fackföreningar.

Ett tydligt symptom på den återhämtning som skett i klasskänslan är de mobiliseringar som ägde rum under 1 maj 1978. Fackföreningarna lyckades samla 30 000 arbetare i Santiago och detta trots regeringens förbud. I många fabriker hölls möten och på många håll i landet ordnades olika aktiviteter.

Trots de enorma svårigheterna att organisera strejker, så finns det idag en agitation inne i fabrikena. Korta punktstrejker, på mellan fem och tio minuter, har förekommit och steg för steg håller arbetarklassen på att vinna nytt mod. Nya kampformer, nya sätt att protestera uppfinns hela tiden. I Chichiquamata-gruvan i norra Chile, där det hade funnits en jäsning bland arbetarna i flera månader, organiserades en "hungerstrejk" (arbetarna vägrade äta i företagets matsal) mot företagets vägran att förhandla. Flygblad spreds som uppmanade arbetarna att inte gå till gruvan dagen därpå. Strejken, som drog med sig 1400 av 4000 arbetare, tvingade arbetsgivaren till eftergifter.

Många exempel skulle kunna ges på hur aktiviteten börjar öka i fackföreningarna. Till och med de handplockade byråkraterna tvingas ge luft åt arbetarnas missnöje. Pinochet själv har sett sig tvingad att hålla flera möten med fackföreningsbyråkrater för att "få reda på vad som pågår".

Sprickan som nu börjar öppnas mellan Pinochet och de "respektabla" kristdemokratiska fackföreningsledarna, som för inte så länge sedan tillhörde juntans mest trogna anhängare, är ett mycket tydligt tecken på regimens växande isolering. Den ekonomiska krisen, arbetslösheten, hungern och misären har inneburit en polarisering mellan å ena sidan arbetarklassen, bönderna och stora delar av medelklassen och regeringen å den andra. Det är bara den tillfälliga apatin hos massorna som tillåter Pinochet att sitta kvar vid makten. Men det står helt klart, att under den skenbart lugna ytan håller arbetarnas självkänsla och medvetenhet på att samla ny kraft. Det ständigt växande svealget mellan juntan och grupper som fackföreningsbyråkraterna, kyrkan och kristdemokraterna är ett symptom på denna process, en process som för eller senare kommer att framkalla nya utbrott av massprotester.

## **Kristdemokraterna**

Innan, under och efter statskuppen tog kyrkan öppet ställning för reaktionen. Men under trycket från det folkliga missnöjet har kyrkan tvingats avgränsa sig mer och mer från diktaturen. Man har börjat föra fram kritik mot regimen, inte bara vad gäller "de försvunna fångarna" utan också av regeringens ekonomiska politik. Organisationen "Solidaritetsens prästgård" har anklagats av juntan för att "finansiera strejker" med sina insamlingar. De anhörigas kampanj för de försvunna fångarna är ett annat exempel på att rädslan för repressionen, sakta men säkert, håller på att släppa.

Den växande oppositionen bland massorna, det jäsande missnöjet inom medelklassen och de allt mer synliga sprickorna och svagheter inom juntan har gett de borgerliga liberalerna utrymme att med vek och skakande röst börja kritisera diktaturregimens "överdrifter". Denna situation förklarar också varför kristdemokraterna har kommit att ändra sin hållning.

Kristdemokraterna är ett parti som politiskt ”exploaterar” medelklassen. I ”normala” tider försöker man att placera sig mellan de ”konservativa” och ”marxisterna”. Dess roll är att bedra och förvirra bönderna, småborgerligheten och de omedvetna arbetarna, allt för att hålla dem kvar under storkapitalets dominans.

Kristdemokraternas fullständigt kontrarevolutionära roll visades på ett alltför tydligt sätt av deras agerande gentemot Allende-regeringen. Systematiskt saboterade man UP-regeringens arbete i parlamentet. Misstroendevotumet i Kongressen mot Allende-regeringen underlättade kontrarevolutionens arbete enormt, genom att det gav Pinochet ”grönt ljus” i form av en ”konstitutionell” förevändning för att ingripa.

Efter den 11 september hoppades de kristdemokratiska ledarna på ”belöning” för deras hjälp. Oturligt nog för dem, finns det mycket litet utrymme för tacksamhet i politiken. När Allende-regeringen väl hade fällts, och när en blodtörstig militärdiktatur redan hade installerat sig, behövde inte reaktionen de kristdemokratiska ”mellanhändernas” tjänster längre. Trots att de försökte närma sig juntan, gjorde Pinochet öppet narr av dem och beskrev dem, inte utan grund, som ”politiker som avlägsnats från makten som försöker hålla näsan ovanför vattenytan”.

Även kristdemokraterna har fått känna på repressionen. Inte i koncentrationsläger eller mörka källarhål naturligtvis – de förlorade sina platser i parlamentet och sin privilegierade ställning i det politiska livet. Som värst har några av dem dömts till en relativt komfortabel förvisning inom landet.

### **Borgarnas ”demokratiska sinnelag”**

När kristdemokraterna fick klart för sig att juntan föraktfullt viftade bort dem och avböjde deras förhoppning om att kunna ”stå till tjänst”, blev deras svar att kräva ”snabbast möjliga återgång till civilt styre” – likt grisar som kränger för att komma tillbaka med trynet till foderlådan som tillfälligt ockuperats av andra.

Dessa sluga politiker förstod från första början att Pinochetregimen inte skulle komma att få ett evigt liv, och att var och en som smutsat ner sina händer i samarbete med diktaturen också skulle förlora allt förtroende hos folket. En gammal räv som Frei förstod, att även om hans tjänster för dagen stod lågt i kurs hos borgerligheten, så skulle de bli desto mer värdefulla efter Pinochets och diktaturens fall. Här har vi anledningen till att professionella cyniker och skojare som Frei tappert kämpar för att skaffa sig ett nytt ”certifikat för insatser i demokratins tjänst”.

I en artikel i tidningen ”Hoy” i juli 1978 skrev han en artikel med rubriken ”återgången till demokrati”, där han varnade den härskande klassen för de faror som en fortsatt diktatur skulle betyda för dem. Efter att ha analyserat erfarenheterna från Portugal, Tyskland, Italien och Spanien kom han fram till slutsatsen: ”Alla försök att förstöra politiska krafter har visat sig ogenomförbara” och att ”ju mer (dessa försök) fortsätter, ju bättre förnyar sig de demokratiska krafterna, och även de som föredrar att arbeta underjordiskt”.

Med dessa ord vill den kristdemokratiske ledaren varna kapitalisterna och jordägarna för att diktaturen inte alls har lyckats utplåna arbetarrörelsen, men däremot drivit den mot mer radikala slutsatser. Han spelar på kapitalistklassens nerver. Han vet att den härskande klassen, på samma gång som den gärna skulle göra sig kvitt Pinochets tjänster, är skräckslagen för en ny upplaga av Allende-regeringen, för nya nationaliseringar och jordockupationer och för den radikaliserings som detta skulle innebära.

Freis ”goda råd” till den härskande klassen matchas av hans predikningar för de förtryckta massorna: ”Kristdemokraterna leds av icke-våldsprincipen (det vill säga det 'dagliga brödet'

för deras parlamentsledamöter) och vi vill nå fram till ett samhälle där vi kan leva tillsammans utan hat eller hämndbegär”. (Eller med andra ord: de arresterar oss, de torterar oss, de dödar oss med kulor och med hunger, men vi, vi måste vända den andra kinden till.)

Vilken arbetare skulle inte känna djupt förakt för en sådan inställning? Och icke desto mindre verkar det som om vissa ledare inom arbetarrörelsen tar Freis ord på allvar. Ledarna för KP har, otroligt nog, en allians med kristdemokraterna som stöttepelare i sin strategi för Chile! KP-ledarna och deras vänner i Kreml har på alla möjliga vis försökt att återupprätta kristdemokraternas ”demokratiska” anseende. På detta sätt har man använt sina stora propagandaresurser för att hindra arbetarna, både i Chile och utomlands, att dra de rätta slutsatserna av erfarenheterna från UP-perioden.

En sak står fullkomligt klar: Om allt fick bero på dessa herrar, skulle Pinochetdiktaturen överleva år 2000! Ändå insisterar en stor del av de förra ledarna för UP på en allians med kristdemokraterna som enda sättet att störta diktaturen. KP:s politik kan bara leda till nya bakslag och blodiga nederlag för Chiles arbetarklass.

### **Enhetsfront rätta lösningen**

Ett mycket positivt faktum i den nuvarande situationen är att de krafter, som på nytt har börjat bygga upp SP inom Chile, har förstått att det är nödvändigt med en politik som avvisar klassarbete, baserad på de bästa traditionerna inom SP.

Även om ingen exakt kan förutse händelserna de kommande åren, är Pinochets fall och en ny period av massmobiliseringar oundvikligt. Det är just därför att de förstår detta som imperialismens strategier har börjat förbereda ett alternativ till juntan i form av Frei och Kristdemokraterna, för att behålla jordägarnas, bankdirektörernas och kapitalisternas makt och privilegier

Det nuvarande ledarskapet i Chiles SP har, helt korrekt, fört fram kravet på en enhetsfront mellan arbetarpartierna som det enda sättet att föra socialismen till seger. I motsats till denna linje har ”kommunistledarna samt några av SP:s gamla ledare (som för övrigt är nära kopplade till KP) propagerat för en allians med de ”progressiva” delarna av borgerligheten.

Och varför detta? Därför att man menar att den omedelbara uppgiften för arbetarrörelsen är att erövra demokratiska rättigheter, inte en socialistisk offensiv. Som om det vore möjligt att resa någon slags ”kinesisk mur” mellan å ena sidan kampen mot diktaturen och å andra sidan kampen mot den klass som håller diktaturen under armarna!

Hela Chiles historia visar att kampen mot juntan och för demokratiska rättigheter kommer att bli en kamp mot de ekonomiska intressen som håller Pinochet vid makten: mot storgodsägarna, mot bankerna och de stora monopolen.

Den förvirrade linje som säger att man ska samarbeta med de ”goda” kapitalisterna mot de ”onda”, har sin grund i en oförmåga att förstå hur klassamhället fungerar. Vad det handlar om är inte vad ledarna för olika partier säger (som till exempel Frei när han håller lovsånger till demokratin) utan vilka klassintressen som finns bakom dem.

Trots sina interna stridigheter tjänar Frei och Pinochet samma herrar: den chilenska och internationella kapitalismen. Borgarklassen har inte några fördomar i valet mellan demokrati och diktatur. Tvärtom är den mycket flexibel i sina manövrer för att behålla sin makt. Huvudfrågan för kapitalisterna är deras makt och deras privilegier. Om dessa sedan kan bibehållas i en demokrati ja, låt gå då för demokrati. Men om deras intressen är hotade, om de förstår att de inte har råd med en välorganiserad arbetarklass emot sig, då satsar man på den svarta hästen.

## Tillåtna och otillåtna allianser

De chilenska socialisternas inställning till frågan om samarbete och ”pakter” med de ”demokratiska” kapitalistiska partierna är en ödesfråga, en livsavgörande fråga för den chilenska arbetarrörelsens framtid. Varje oklarhet på denna punkt kan komma att få betalas i blod och tårar.

Det står helt klart att arbetarklassen i ett land som Chile inte bara kan, utan måste gå in i gemensamma ”fronter” med andra förtryckta grupper i samhället. Detta gäller framför allt med de fattiga bönderna och de förtryckta massorna inom småborgerligheten. Men därifrån till att föreslå allianser med en ”progressiv” borgerlighet som inte existerar det är en enorm skillnad!

Den överväldigande majoriteten av bönderna och de små butiksägarna lider under bankernas och de stora monopolens exploatering och förtryck. Just därför är dessa grupper arbetarklassens ”naturliga” allierade. De så kallade ”progressiva” delarna av borgarklassen däremot, det vill säga liberalerna och kristdemokraterna, är vare sig mer eller mindre än storkapitalets vänstra hand.

Att gå in i allianser med dessa grupper, om så bara för en ”viss tid”, är liktydigt med att säga till bönderna och de små köpmännen: Dessa människor är nu våra allierade. Ni kan glömma allt vad de gjort tidigare, allt det där är nergrävt nu. De har ändrat sig, de har slagit in på den rätta vägen och vi kan lita på dem. Vad arbetarpartierna måste säga är ju raka motsatsen. Att dessa är de män, som hjälpte Pinochet till makten. Att de aldrig kommer att kunna tvätta bort blodet från sina händer. Att de nu vill lura oss på nytt. Att de är kapitalets och jordägarnas slugaste företrädare. Att vi måste vända dem ryggen och lita till vår egen styrka!

Bara på så sätt går det att avslöja Kristdemokraternas verkliga roll. Det enda sättet att vinna över medelklassen på arbetarrörelsens sida är att föra den mest beslutsamma kamp mot liberalernas hycklande och förrädiska propaganda.

## Förhandlingar eller kamp

KP-ledarna och även en del av de gamla UP-ledarna hoppas på Washingtons hjälp för att lösa deras problem. Till exempel uttalade sig B Teplizki i Radikalpartiet för pressen om att han ”hoppades att juntan såg möjligheten att dra sig tillbaka efter förhandlingar, förhandlingar med medverkan av den chilenska borgerligheten och naturligtvis (!), representanter från Washington.”

Vissa människor tycks helt enkelt aldrig lära sig något. Pinochet skulle bara förbereda ett ”tillbakadragande”, med eller utan förhandlingar, den dag som massrörelsen tvingar bort honom.

Inom en överskådlig framtid, ett, två eller tre år, allt beror på hur situationen i landet utvecklar sig, kommer en förändring att bli nödvändig. Antingen som en följd av ett uppsving för arbetarrörelsen, en spricka i juntan eller efter ett krigsäventyr med någon grannstat. (Det är detta som alla ”liberala” och ”socialdemokratiska” politiker har i tankarna när de nu trängs i Washington för att erbjuda sina tjänster.)

Här ligger faktiskt en enorm fara för arbetarrörelsen i Chile. Borgerlighetens och imperialismens plan är att efter Pinochets fall kunna bilda en koalitionsregering mellan Kristdemokraterna och vissa arbetarledare. I exil diskuteras nu frågan om en ”bred front” intensivt av gamla UP-ledare och kristdemokrater. Den främsta förespråkaren för en sådan politik är (vem annars?) KP och den ryska byråkratin. På samma gång har byråkratin inom Socialistinternationalen visat ett allt större intresse för Latinamerika och Afrika, just i en situation där revolutionära eller förrevolutionära situationer håller på att växa fram på de

bägge kontinenterna. Utan tvekan finns det ett starkt tryck på många socialdemokratiska ledare i Europa, ett tryck som kommer ”utifrån” arbetarrörelsen.

Det pyttelilla Radikalpartiet med litet eller obefintligt stöd i Chiles arbetarklass, är ingen tillräcklig grund för kristdemokraterna att bygga ett samarbete på. I stället vänds blickarna mot KP, som för sin del är mycket otåliga att få gå in i en ”allians” med Kristdemokraterna.

SP är därför en mycket viktig faktor i situationen. För utan socialisternas medverkan skulle en klassarbetsregering få mycket stora problem. Det är av denna anledning som påtryckningarna på SP har ökat starkt – för att få dem att delta i detta arbetarfientliga spel.

### **Organisatoriska problem i SP**

Olyckligtvis har en del av de gamla socialistledarna fallit undan för trycket och kommit under inflytande av stalinisterna, som har enorma propagandaresurser till sitt förfogande. Motsättningarna mellan de pro-stalinistiska elementen, som öppet förespråkar en klassarbetspolitik och de socialistiska aktivisterna i Chile som vill bygga upp ett revolutionärt parti i landet, har lett till en splittring inom SP.

Även om de socialister som förespråkar en politik utan samarbete med borgerligheten utgör en kraftfull majoritet av SP i Chile, så ligger de i underläge på många viktiga punkter gentemot stalinisterna och de pro-stalinistiska socialisterna. KP är idag det arbetarparti som har det starkaste underjordiska arbetet och har åtminstone 8000 aktiva medlemmar i Chile. De har också en bättre organisationsapparat och bättre internationella kanaler än de andra partierna.

SP:s organisationsapparat har över huvud taget aldrig varit jämförbar med KP:s. Trots att partiet alltid formellt stått på marxismens grund, har man aldrig dragit de organisatoriska slutsatserna av sitt politiska program.

Trots SP:s större medlemsantal och förkrossande övervikt i röststöd, har man aldrig haft lika många aktiva medlemmar som KP. Därför står SP idag i sämsta tänkbara skick för att kunna ta sig an ett seriöst underjordiskt arbete. Ändå lyckades de bästa kadreerna inom partiet efter oerhörda svårigheter omorganisera sig i Chile, och påbörja den långsamma och svåra uppgiften att rekonstruera partiet bland arbetarna och de fattiga bönderna.

Näst KP är partiet idag den största kraften i det underjordiska arbetet. Trots den totala avsaknaden av stöd utifrån (allt stöd till SP har kanaliserats till Moskva-fraktionen) har kamraterna i Chile bland annat lyckats med att ge ut fyra regelbundna tidningar i Chile. Inom fackföreningarna har man sitt främsta stöd bland metallarbetarna, sko- och läderarbetarna, bageriarbetarna och inom lantarbetarförbunden. Man har också en ungdoms- och kvinnoorganisation.

Problemet för socialisterna i Chile är att partiets organisation utanför Chile kontrolleras helt av den pro-stalinistiska flygeln. Denna fick kontroll över partiet 1971, då den gick samman med partiets ”socialdemokratiska” flygel. Men dessa är alltid i klar minoritet i Chile idag. Ändå får man allt stöd som skickas från det ”officiella” ledarskapet i exil.

Men trots alla problem och hinder kan de chilenska kamraterna känna sig stolta över att de under svårast tänkbara omständigheter lyckats bygga upp en organisation. Detta har varit möjligt genom ekonomiska bidrag från de chilenska arbetarna och genom aktivisternas och ledningens uppostringar.

### **Frågan om ”enhet”**

Hur ska man då se på frågan om ”enhet” inom SP. Det finns inget att hoppas på från opportunisterna, det vill säga socialdemokraterna och de Moskva-vänliga grupperna inom SP.

Naturligtvis är det lätt att tro att ”vi blir starkare om vi är fler”. Men ett plus ett är inte alltid två, ibland blir det ingenting alls i slutändan.

Enhet är naturligtvis något som vi alla måste stödja och arbeta för. Men enhet kan komma att köpas till ett alltför högt pris. Att försöka ”ena” en revolutionär, socialistisk politik med en vindflöjelspolitik – och detta genom att ge efter på sina politiska krav skulle vara detsamma som att försöka blanda olja med vatten.

För vad är nyttan av att ha ett socialistiskt program och socialistiska principer, om ledarskapet i det avgörande ögonblicket inte kan föra ut dem i praktisk handling på grund av att man nästlat in sig i kompromisser och överenskommelser med opportunistiska principer? Den enda enhet som kan finnas i socialismens intresse är en enhet på principfast grund. En ”enhet” som grundar sig på krafter som drar åt tusen olika håll, kan bara leda till handlingsförlamning. Hela SP:s historia är full av bevis på detta.

Arbetarna och bönderna vet vilka som är ”socialisterna” – det är de kamrater som kämpar vid deras sida mot diktatur och arbetsgivarvälde. För många av aktivisterna har de gamla ledarna för UP, som nu lever i exil, blivit helt misskrediterade. De har helt enkelt blivit ”generaler utan arméer”.

Men när Pinochetjuntan förr eller senare faller och massrörelsen får ett nytt uppsving, kommer SP att hamna under ett enormt tryck från alla håll. Den borgerliga pressen, stalinisternas och högersocialisternas propaganda, den allmänna opinionen, men även arbetarnas naturliga och förståeliga strävan till enhet allt detta kommer att pressa SP mycket hårt i riktning mot en ”gemensam front” och en nationell samlingsregering” med stalinisterna, högersocialisterna och Kristdemokraterna.

Efter den fruktansvärda erfarenheten av diktaturen, av svält, fattigdom, arbetslöshet och förnedring kommer många arbetare och bönder att minnas UP-perioden i ett rosa skimmer. Illusionerna om folkfronten kan komma att leva upp på nytt efter juntans fall. Om inte SP är beredda på en sådan situation, och om de inte klargjort sin ståndpunkt, är det mycket troligt att de inte kommer att kunna motstå trycket.

Om SP däremot väljer att ställa sig utanför en koalitionsregering är det möjligt att man kommer att finna sig själva isolerade från arbetarklassen på kort sikt. Man skulle bli attackerade för ”sektarism” och ”dogmatism” etc. Men ett marxistiskt parti är tvunget att kunna motstå ett sådant tryck. Det enda sättet att vinna massorna för socialismen är att inta en kompromisslös attityd till frågan om ”samlingsregering” och nya ”folkfronter” med borgerliga partier

Arbetarna och bönderna lär av sina erfarenheter. De skulle snart inse att den nya koalitionsregeringens politik är en politik som dikteras av kapitalistklassen genom deras mellanhänder i Kristdemokraterna. Även om de senare är i minoritet, kommer de att använda sitt veto mot varje form av antikapitalistisk politik. Och vad man kan förstå av alla ledande kristdemokraters artiklar och tal, kommer en ”samlingsregering” inte ens att ”gå så långt” som UP-regeringen gjorde 1970-73.

I vilket fall som helst kommer inte en koalitionsregering, under den kapitalistiska krisens stjärna, att kunna lösa så mycket som ett enda av arbetarnas eller de fattigas problem. Ett ”reformistiskt projekt” i Chile skulle helt enkelt slås sönder mot den ekonomiska krisens kalla klippor.

### **Reformismen kan aldrig lösa problemen**

Det kan vara värt att citera Unidad Populars egna, ursprungliga program, som skrevs innan man vann valet 1970:



”Reformistiska projekt och utvecklings-projekt som utarbetats av Framstegsalliansen och som satts i verket av Frei-regeringen, har inte lyckats ändra på någonting av betydelse i Chile. Frei-regeringen har på alla väsentliga punkter varit en regering i den nationella och utländska kapitalismens tjänst och dess fumliga försök till sociala förändringar har lidit skeppsbrott tillsammans med ekonomisk stagnation, höga levnadsomkostnader och repression mot folket. *Med detta har det ännu en gång bevisats, att reformismen inte kan lösa folkets problem.*”  
(kursivering i originalet)

Är inte detta tusen gånger mer sant idag, när kapitalismens kris skakar världen, när 17 miljoner går arbetslösa i OECD-länderna i en situation där produktion, investeringar och världshandel stagnerat och där marknaderna och priserna för Chiles exportvaror krymper respektive sjunker?

Den chilenska kapitalismen är inte i stånd att på något sätt göra varaktiga eftergifter eller förbättringar för arbetarklassen. En koalitionsregering skulle snabbt tvingas gå över till en nedskärnings och svångremspolitik. Arbetarna och bönderna skulle få se sina löneökningar ätas upp av inflationen, arbetslösheten skulle fortsätta öka.

Men denna gång skulle en opposition komma att växa fram inom arbetarpartierna och folkfronten. Massorna skulle förstå de kapitalistiska ministrarnas roll att fungera som en ”trojansk häst” inom regeringen. En rörelse skulle växa fram för att fösa ut Kristdemokraterna ur regeringskoalitionen och för krav på en arbetarregering med en socialistisk politik.

Om SP gjorde det fatala misstaget att gå med i en kommande koalitionsregering, skulle massorna komma att identifiera partiet med regeringens arbetarfientliga politik. Men om socialisterna i Chile står fast vid sin politik, kommer de snabbt att kunna vinna stöd som opposition, och även kunna dra till sig breda grupper av KP:s medlemsbas (det vill säga om KP, vilket allt talar för, skulle ta steget in i en sådan regering). Parollen ”För en SP/KP-regering med ett socialistiskt program och utan Kristdemokraterna” skulle få ett enormt gensvar i basen i KP.

### **Socialismen enda framtiden**

Kristdemokraterna, stalinisterna och hög-socialisterna har illusionen om att göra Chile till en kapitalistisk ”välfärdsstat” som till exempel Storbritannien eller Västtyskland. Men i just dessa länder är kapitalismen inte längre förmögen att vare sig upprätthålla levnadsstandarden eller ge arbete åt alla. 8 miljoner går arbetslösa i USA, 7 miljoner i EG-länderna. I dessa länder ser vi attacker mot arbetarnas levnadsstandard och olika åtstramningsprogram. Här ser vi också återkommande strejkvågor, i Frankrike, Italien, Storbritannien, Västtyskland, USA och så vidare.

Borgerlig demokrati och sociala reformer var möjliga i Chile tidigare tack vare den starka chilenska ekonomin och den starka efterfrågan ute i världen för Chiles produkter. När dessa faktorer är ute ur bilden, radar alla motsättningar i samhället upp sig. Frei-regeringen lyckades inte lösa dem. Allende-regeringen försökte genomföra ”revolutionen halvvägs”, och lät statsmaktens viktigaste funktioner ligga kvar i händerna på kapitalistklassen med känt resultat.

Inte heller juntan med allt sitt blodiga förtryck har kunnat lösa problemen. Den har bara förvärrat dem. Och det råder inte den minsta tvekan om att en regering med liberalerna inte skulle kunna visa på någon väg framåt. Med fortsatt kapitalism har Chiles arbetarklass bara en framtid: inte någon kapitalistisk välfärdsstat, utan ökad arbetslöshet, ekonomisk stagnation, hunger och fattigdom.,

Det finns bara en väg till en ljusare framtid för Chiles arbetare och förtryckta: en socialistisk revolution som en gång för alla gör slut på jordägarnas, kapitalägarnas och bankernas makt. För att kunna komma till rätta med arbetarnas, böndernas och de fattigas tryckande problem, krävs det att industrin, gruvorna, naturrikedomarna och jorden förs över i det arbetande folkets händer och att ekonomin planeras för att tillgodose deras behov.

### **Det finns ingen ”medelväg”**

En socialistisk omvälvning i Chile skulle bli ett exempel och en stridssignal för arbetarklassen och de förtryckta folken i hela Latinamerika. Det skulle betyda början till slutet för militärdiktaturerna i Argentina, Uruguay och så vidare. Det skulle bli det första steget mot Latinamerikas Förenade Socialistiska Stater – en framtid utan nöd, fattigdom, förtryck eller förnedring. En framtid där kontinentens fattiga miljoner för första gången i historien blir herrarna över sina egna liv. Detta skulle i sin tur bana vägen för socialismens seger i världsskala och för en socialistisk världsfederation.

Alan Woods 11 januari 1979

### **Lästips**

För en oavkortad engelskspråkig version av ovanstående artikel, se [Lessons of Chile 1973](#)  
Den finns även på spanska, se [Lecciones de Chile](#).

#### ***Mer om folkfronten i Chile:***

[UP i Chile - gamla illusioner och nya](#) (artiklar och dokument)

Tor Sellström: [Massmobilisering och folkmakt i Chile 1970-1973](#) (bok)

Brun, Hersch, Lohmann (red): [Fallet Chile. Om möjligheten av en fredlig övergång till socialismen](#) (bok)

[Vänsterpress om Chile-kuppen i september 1973](#) (tillbakablick från 2013)